

МАДАНИЯТ

№25 (160) 24.06.2021 йил

Учрашув

Янги ҳамкорликлар йўлида

22 июнь куни Ўзбекистон Республикаси Маданият вазири Озодбек Назарбеков ҳамда Миср Араб Республикасининг фавқулодда ва мухтор элчиси Амира Фаҳмий ўртасида кенг доирадаги музокаралар ўтказилди.

Таъкидлаш жоизки, икки давлатнинг маданий соҳадаги ҳамкорлиги ҳукуматлар ўртасида имзоланган бир қатор келишувлар асосида давом этмоқда. Музокара давомида мавжуд маданий алоқаларни янада мустаҳкамлаш, соҳага доир янги ҳамкорликларни йўлга қўйиш, археология, маданий мерос ва музейшунослик соҳаларида ўзаро тажриба алмашиш каби масалалар хусусида фикр-мулоҳазалар алмашилди.

Хусусан, узоқ давом этган мустамлакачилик туфайли инқирозга юз тутиб, мустақилликдан сўнг қайта жонланганига қарамай Ўзбек мақом санъатида ҳамон бўшлиқлар мавжудлиги мақом илмини чуқур ўрганишни тақозо этмоқда. Маданият вазирининг мамлакатимизда ушбу йўналишда тадқиқот олиб бораётган мута-

хассислар ва олимларимизни Миср давлатига малака оширишга юбориш, уларнинг мақомшунос олимлари билан ўзаро тажриба алмашиш борасидаги таклифига элчи хоним шундай жавоб берди:

– Ўзбек халқининг мақом кўшиқлари мени доим ўзига ром этиб келган. Тингланган сари руҳингда ажиб бир энгиллик ҳис қиласан. Сизнинг бу таклифингизни Миср Араб Республикаси Маданият вазирига етказишдан мамнун бўламан. Дарвоқе, бугун юртингиздаги Алишер Навоий номидаги опера ва балет театрига мисрлик ижодкорларнинг “Аида” спектакли гастроль сафарини ташкил этиш таклифи билан боргандим. Қувонарлиси, бу сахна асари аллақачон театр репертуаридан жой олган экан. Бу каби ташаббускорлик таҳсинга сазовор.

Музокара давомида биз томон буюк аждодимиз, исломий илмлар дарғаси Абу Мансур ал-Мотуридий ҳаёти ҳақида ҳамкорликда фильм ёки сериал суратга олиш таклифини берди.

Шунингдек, Миср Араб Республикаси

Маданият вазири ҳамда соҳаси вакиллари мамлакатимизда ўтказилиши кутилаётган “Марказий Осиё дунё цивилизациялари чорраҳасида” халқаро маданият форумига таклиф этилди.

Учрашув давомида ҳар икки томоннинг таклиф ва мулоҳазалари тингланди. Хусусан, Миср Араб Республикасининг Қоҳира, Александрия ва Луксор шаҳарларида ўзбекистонлик санъат усталари иштирокида маданий тадбирларини ўтказиш, икки давлатнинг санъат ва маданият соҳасида кадрлар тайёрлайдиган олий таълим муассасалари ўртасида яқин ҳамкорликни йўлга қўйиш ҳамда юртимизда ўтказиладиган “Шарқ тароналари”, “Мақом санъати”, “Бахшичилик санъати” каби анъанавий фестивалларда улар томонидан вакилларнинг доимий иштирокини таъминлаш каби таклифлар ўртага ташланди.

Ўйлаймизки, мазкур учрашув ўзаро маданий алоқаларни янада мустаҳкамлаш йўлидаги саъй-ҳаракатларнинг дебочаси бўлади.

Ушбу сонда

Жанггоҳларда тобланган ижод...

3-саҳифада

“Кулоллар шахри”нинг машҳурлари

4-саҳифада

“Уммондан дур топганлар”

5-саҳифада

Бахшилар овози янграмоқда

8-саҳифада

RASHI

Раҳбар ёшлар даврасида

Водий сафари якунланди

Ўзбекистон Республикаси Маданият вазири О.Назарбеков маданият ва санъат соҳасида фаолият олиб бораётган, таҳсил олаётган ёки ўқишни истаган, соҳа билан боғлиқ истиқболли инновацион гояларни ҳаётга татбиқ этишни мақсад қилган ёшларимизни тинглаш, мавжуд муаммо ва камчиликларни аниқлаб, уларни бартараф қилиш чораларини кўриш мақсадида Наманган, Андижон, Фарғона вилоятларида сафарда бўлиб, тизим ташкилотлари фаолиятини кўздан кечирди ва ёшлар билан юзма-юз суҳбатлашди. Мулоқотнинг илк манзили Наманган вилоятидаги кўҳна ва қадим Чуст тумани бўлди.

Чустлик ёшлар билан ўтган учрашувда туман хокими ҳам қатнашди. Бунда вазир ҳар бир йигит-қизни қийнаётган муаммо ва камчиликларни, маданий лойиҳалар билан боғлиқ таклифларини тинглади.

Шунингдек, учрашувда ёшлар ўзларини қизиқтирган барча саволларга жавоб олишди. – Ҳар бир ёшни тинглаш, келажатимиз эгаларини қўллаб-қувватлаш давлатимиз истиқболи учун хизмат қилар экан, биз сизларни тинглаб, кўмак беришга доим тайёрмиз, – деди О.Назарбеков учрашув якунида.

Маданият вазири сафари давомида ёшлар қалбидagi орзу-истаклар,

ўй-фикрлар, мақсад-муддаолар, танлаган йўналишида муваффақиятга эришиши учун тўсиқ бўлаётган омилларни ўрганиш мақсадида Фарғона вилояти Ислом Каримов номидаги театр ва концерт саройида вилоят маданият ва санъат соҳасидаги ёшлар фаолиятини кўздан кечирди. Уларнинг ҳар бирини тинглаб, ёшларни қийнаётган масалаларга эътиборсиз бўлган мутасаддиларга тегишли чоралар кўрилди. Таассуфки, масъулиятсиз раҳбарлар сабаб айрим муаммолар ўз ечимини оймаб кутган. Вазир билан учрашувда кўплаб ана шундай масалаларга ечим топилди. Мулоқот якунида О.Назарбеков: –

Кимдадир маданий лойиҳа ёки таклиф бўлса, келинг, биз сизни қайта ва қайта эшитамиз, лойиҳангизни биргаликда амалга оширамиз, – дея ёшларни ҳамкорликка чорлади.

Шундан сўнг, вазир Андижон вилоятида бўлиб, musiқага ихтисослаштирилган мактаб-интернати биносини кўздан кечирди. Таъкидлаш лозимки, мақом муассаса ўз йўналишида республикадаги етакчи илм масканларидан бири ҳисобланади. Маданий соҳада етук ва маҳоратли мутахассис кадрларни тайёрлаб бераётган ушбу таълим даргоҳи бугун анча таъмирталаб аҳволга келиб қолган.

Донолар сузалайди...

Ўзининг айбини билганда одам, Бошқалар айбини сузламасди ҳам. Фирдавсий

Ўзи айтганига ким қилса амал, Етакчилик — унда кўринар гўзал. Гёте

Ҳаддан ортиқ газаб ваҳшийлик келтиради ва бевақт қилинган лутф обрўни кетказади. Абу Райҳон Беруний

Имтиёз
Иқтидорли ёшлар тақдирланди

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Мақомазининг "Ўзбекистонда иқтидорли ёшларни тақдирлаш ва моддий рағбатлантириш тўғрисида"ги қарори ижроси доирасида Маданият вазирлиги томонидан ҳар икки йилда бир маротаба ихтисослаштирилган санъат ва маданият мактаблари, мактаб-интернатлари ҳамда мусиқа ва санъат коллежларининг ёш ижрочилари иштирокида республика кўрик-танлови ўтказиб келинмоқда.

Мақсад ёш ижрочиларни қўллаб-қувватлаш,

уларнинг маҳоратини янада ошириш, миллий ва жаҳон классикасига қизиқувчиларни излаб топиб, ижодий қобилиятини ривожлантириш, шунингдек, ўзлари танлаган ихтисосликларини мукамал ўрганишида қанот бўлишдиқдир.

Ушбу танловнинг навбатдаги тақдирлаш маросими Ўзбекистон давлат консерваториясида кўтаринки руҳда ўтказилди. Тошкент шаҳридаги мусиқа ва санъат таълим мактабларида ўтказилиши белгиланган саралаш

босқичида 71 та номинатсия бўйича 390 нафар иштирокчи қатнашди.

Иштирокчиларни муносиб баҳолаш мақсадида ҳакамлар ҳайъати таркибига мусиқа ва санъат соҳасидаги етакчи мутахассислар, жумладан, санъат арбоблари, халқ артистлари, профессор ва доцентлар жалб этилди.

Эслабиз ўтамуз, 1-ўрин ғолиблари ўз мутахассисликлари бўйича олий таълим муассасаларига имтиёзли равишда ўқишга қабул қилинади.

Маданий ҳамкорлик

Ўмон Султонлигидан муҳим таклиф

22 июнь куни Маданият вазири Озодбек Назарбеков ҳамда Ўмон Султонлиги элчиси Аҳмад Саид ўртасида тизимда янгидан-янг ислоротлар қилиш, соҳа ривожини йўлида ички ва ташқи маданий ҳамкорликларни ривожлантириш мақсадида музокара ўтказилди.

Хусусан, Ўмон Султонлиги вакили бой маданий тарихга эга икки давлат ўртасида 2022-2024 йиллар давомида амалга ошириладиган маданий ҳамкорлик дастурини тайёрлаш ва уни имзолаш таклифини билдириди.

Ўзбек халқининг маданияти ниҳоятда бой. Табиийки, сизлардан ўрганишимиз керак бўлган жиҳатлар ҳам бисёр. Шу мақсадда юртингиз маданий ёдгорликлари, тарихига оид суратта олинган ҳужжатли фильм, видеоролик ёки кўрсатувларни Ўмон Сул-

тонлиги телеканаллари орқали эфирга узатишга тайёрмиз. Бу нафақат икки миллат тарихи ва маданиятини бир-бирига таништиришга хизмат қилади, балки ташқи туризм ривожига ҳам улкан ҳисса қўшади, - деди музокара давомида Аҳмад Саид.

Шунингдек, Ўзбекистон Маданият вазирлиги томонидан ишчи гуруҳи ташкил этилиб, улар билан Ўмон томони музейлар, театрлар, фольклор ва бошқа йўналишларда самарали ҳамкорлик режаларини тузиш, дастурга киритилиши муҳим бўлган лойиҳаларни аниқлаш устида бирга ишлаш таклифини ҳам билдириб ўтди.

Музокара давомида ҳар икки томоннинг таклиф ва мулоҳазалари тингланди. Хусусан, Ўзбекистонда ўтказиладиган "Шарқ тараоналари", "Мақом санъати", "Бахшичилик

санъати" каби анъанавий фестиваллар ҳамда халқаро Хунармандчилик анжуманларида Ўмон Султонлиги вакилларининг доимий иштирокини ташминлаш, А.Навойи номидаги Ўзбекистон давлат ва академик катта театрининг Ўмон Султонлигига гастролларини уюштириш каби таклифлар ўртага ташланди.

Озодбек Назарбеков ҳам ўз ўрнида Аҳмад Саиднинг маданий ҳамкорлик бора-сидаги фикрларини қўллаб-қувватлашини ва Ўмон Султонлиги Маданият вазири ҳамда маданият ва санъат соҳаси вакилларини давлатимиз раҳбари БМТнинг 75-сессиясида билдирган таклифига биноан мамлакатимизда ўтказилиши кутилаётган "Марказий Осиё дунё цивилизациялари чорраҳасида" халқаро маданий форумига таклиф этди.

Давоми. Боши 1-саҳифада

Водий сафари яқунланди

Мазкур бинони кўздан кечириш асносида унинг моддий-техник базасини янада мустаҳкамлаш, ўқувчиларнинг самарали билим олишлари учун зарур омиллари ҳам ўрганилди.

Бинони тез ва қисқа фурсат ичида замонавий ўқув даргоҳига айлантириш борасида тегишли чора-тадбирлар режасини ишлаб чиқиш бўйича керакли кўрсатма ва топшириқлар берилди.

Сафар давомида Маданият вазири андижонлик ижодкор ёшлар билан ҳам учрашди. Самимий руҳда кечган мулоқотда ёшлар ижодини юксалтиришга қаратилган тарбиёт-ташвиқот ишларини янада кучайтириш, улар томонидан таклиф этилаётган маданий лойиҳаларни қўллаб-қувватлаш каби масалалар хусусида сўз борди.

Ёшлар билан бўлиб ўтган мулоқотдан сўн, О.Назарбеков Андижон вилояти "Ўзбекконцерт" давлат муассасасини кўздан кечирди. Бу ерда меҳнат қилаётган ходимлар учун яратилган шарт-шароитлар, айниқса, ёш ходимларни қийнаётган масалалар муҳокама қилинди. Ҳар бир муаммо ва камчиликларга самарали ечим излаш, тез фурсатда чора-тадбирлар режасини ишлаб чиқиш борасида муҳим топшириқлар берилди.

Ёшлар - эртамуз эгалари

Санъат азал-азалдан инсонларни бир-бири билан яқинлаштириш, уларнинг кайфиятини кўтариш, меҳр-оқибат туйғуларини кучайтириш, аҳил-иноқчилик ва дўстона ришталарни мустаҳкамлашга хизмат қилиши билан миллат ва тил танламас восита сифатида қадрланиб, эътироф этиб келинади.

Истеъдодларни қўллаб

Бугун барча соҳалар қатори маданият ва санъатни ривожлантиришга ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда. Жумладан, соҳанинг ҳуқуқий асослари янада мустаҳкамланиб, санъат аҳлига кенг имкониятлар яратилмоқда. Айниқса, 2021 йил 20 январь куни "Маданий фаолият ва маданият ташкилотлари тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг қабул қилиниши бу борадаги изчил ислоротларнинг яна бир яққол намунасидир.

Чунки илгари соҳамизда яқдил, унинг ҳамма йўналишларини қамраб олувчи қонун даражасидаги ҳужжат бўлмаганлиги ва бу борада ҳатто ягона ҳуқуқий база яратилмагани ҳам маданият соҳасидаги муносабатларни тартибга солиш, ижодкорларни ижтимоий ҳимоя қилиш, маданият ва санъат муассасалари, ижодий уюшма ва бирлашмаларнинг ҳуқуқий мақомини белгилаш каби масалаларда турли нуқулалликлар ва қийинчиликларни келтириб чиқараётган эди.

Эндиликда мазкур тарихий ҳужжат маданият соҳасидаги муносабатларни ҳуқуқий тартибга солиш самарадорлигини оширади ҳамда халқлар ва минтақалар ўртасидаги маданий алоқаларнинг янада ривожланиши ва мустаҳкамланишига ўзининг ижобий таъсирини кўрсатади.

Шунингдек, бугун ёш кадрларни тайёрлаш, ижодкорларни қўллаб-

қувватлаш, истеъдодларни кашф этиш ҳамда уларни юзага чиқаришга ҳам катта эътибор қаратилмоқда. Бунга Маданият вазирлиги ва тизимдаги ташкилотлар билан биргаликда бир қатор ижодий кўрик-танловлар, фестивалларнинг ўтказиб келинаётгани ҳамда улар орқали қўллаб янги номлар кашф этилаётганини мисол тариқасида келтириш мумкин.

Масалан, биргина жорий йил бошидан то шу кунга қадар "Ботир Зокиров санъати давомчилари" кўрик-танлови, Болалар мусиқа ва санъат мактаблари ўқувчилари ўртасидаги М.Қори-Ёқубов номидаги республика танлови, "Ёшлик баҳори" ёш опера ижрочиларининг республика кўрик-фестивали, Юнус Ражабий номидаги "Ёш мақом ижрочилари" I республика кўрик-танловлари ташкил этилиб, улар орқали қўллаб истеъдодлар рағбатлантирилди.

Айни кунларда эса Ўзбекистон Рес-

публикаси давлат мустақиллигининг 30 йиллигига бағишлаб, "Янги Ўзбекистонда эркин ва фаровон яшайлик" кўрик-танловининг ўтказилаётгани ҳамда "Ниҳол" мукофотининг навбатдаги совриндорларини аниқлаш учун саралаш босқичларининг олиб борилаётгани ҳам бу борада қилинаётган ишларнинг изчиллик билан давом этаётганини кўрсатади.

Мазкур ижодий жараёнларнинг узвий давоми сифатида бугун "Ўзбекконцерт" давлат муассасаси томонидан ҳам бир қатор режалар амалга ошириб келинмоқда. Жумладан, айни кунларда юртимиз бўйлаб Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг 30 йиллигига бағишлаб ўтказилаётган маданий-маърифий тарбиёт тадбирлари доирасида биз ҳам "Кўнгиларда Ватан мадҳи" деб номланган янги маданий дастур ишлаб чиқдик.

Юсак ватанпарварлик ғояларини тараннум этиш, халқимизга хос ўзаро аҳил-иноқлик ва меҳр-оқибат туйғуларини мустаҳкамлаш ҳамда "Ниҳол" мукофоти совриндорларини қўллаб-қувватлаш, уларнинг ижодини халқимизга тақдим этиб бориш каби бир қатор мақсадларда амалга оширилаётган мазкур лойиҳамиз пойтахтимиздаги "Туркистон" санъат саройида бошланиб, Тошкент шаҳрининг туманларида давом этмоқда. Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги ҳамда "Ўзбекконцерт" давлат муассасаси томонидан ўз истеъдоди, овози ва ижодий интилувчанлиги билан келажакда санъаткор бўлишга қатъий аҳд қилган ҳамда бу борада мақсади аниқ ёшларни излаб топиш ва уларга кенг имкониятлар яратиш борасида ҳам чора-тадбирлар амалга ошириллапти.

Бунинг илк амалий жараёни сифатида Маданият вазирининг бирин-

чи ўринбосари Б.Аҳмедов бошчилигида ёш истеъдодлар учун кастинг ўтказилди ва унда "Ўзбекконцерт" давлат муассасаси ҳамда Ўзбекистон давлат филармониясининг барча ҳудудий бўлиmlари томонидан сараланган ёш истеъдодлар иштирок этишди. Номзодларни Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар Азим Муллахонов, Абдулла Шомағрупов, Женисбек Пиязов, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Шухрат Воҳидов ҳамда бастакор ва режиссёрлардан иборат ижодий гуруҳ баҳолаб боришди.

Айтиш жоизки, мазкур кастинг ғолибларининг имкониятларини тўлақонли юзага чиқариш учун соҳадаги маҳоратли вакиллар билан узвий ҳамкорлик йўлга қўйилади ҳамда уларнинг ижоди босқичма-босқич равишда халқимизга тақдим этиб борилади. Умид қиламизки, кастинг орқали сараланган истеъдод эгалари санъатимизнинг келажакдаги етуқ вакиллари сифатида ном қозонадилар ва ўз ижодлари билан халқимиз қалбидан жой оладиган асарлар яратишади. Биз эса санъат оламидаги ижодий муҳитни янада ривожлантириш борасида кенг қўламли ишлар олиб боришда давом этамуз.

Жамолiddин УЗОҚОВ,
"Ўзбекконцерт" давлат муассасаси директори в.в.б

Санъат кўразмаси

“Сехрли шаҳар мўъжизалари”

Амалий санъатнинг ҳайкалтарошлик, расмчилик йўналишлари билан шугулланаётган истеъодлар ижодини юзага чиқариш ҳамда ёшларнинг бу санъат турига қизиқишини ошириш ва маданият марказларига жалб этиш мақсадида Фориш тумани маданият бўлими ташаббуси билан Хонбанди маҳалласи хиббониди 18, 19, 20 июнь кунлари “Сехрли шаҳар мўъжизалари” амалий санъат кўразмаси бўлиб ўтди.

Уч кун давом этган кўргазмаларда тумани маданият марказида сомон билан флористика йўналишида ижод қилаётган Т.Кодирова, “Кичкинтой” кўғирчоқ театри кўғирчоқлари – Д.Нарказокова, расмчилик намуналари – С.Мамадалиев ҳамда маҳалладаги амалий санъатнинг ҳайкалтарошлик йўналишида ижод қилаётган Ж.Шукуров ва тўқиш, расмчилик тўғрақлари иштирокчилари томонидан намойиш этилган ижодий ишларни кўргазмага ташриф буюрганлар илиқ кутиб олишди. Шунингдек, тадбирда “Тоғ шалоласи”, “Парвоз” ашула ва рақс халқ ансамбллари томонидан концерт дастурлари намойиш этиб борилди. Кўргазмага маҳалладаги 1500 дан ортиқ аҳоли, уюшмаган ёшлар жалб этилди.

Л.ҲАКИМОВА,
марказ мутахассиси

Яхшилар ёди

Жанггоҳларда тобланган ижод...

Ўзбекистон халқ ёзувчиси, драматург, сценарийнавис, жамоат арбоби, “Йилнинг энг яхши журналисти” номинацияси лауреати (2001) Иброҳим Раҳим (тўлиқ исми Раҳимов Иброҳим Абдурахмонович) 1916 йил 15 октябрда Фарғона вилояти Кува тумани Сойкелди қишлоғида туғилган. Ёш Иброҳим учга тўлганида отаси вафот этиб, онаси Тўхтабининг қарамлигида қолади. Улғайганида колхозда ишлаб, оиласига ёрдам беради. Шоиртабиат онаси Тўхтабиби таъсирида у ижтимоий фанлар, айниқса, адабиётни яхши ўзлаштиради.

Адабиётга бўлган меҳри уни 1933 йил Тошкент сари етаклайди. 1934 йилдан “Колхоз йўли” газетасида иш бошлайди. Унинг шеър, очерк ва ҳикоялари ушбу газетада чоп этилади.

Иброҳим Раҳим 1937 – 1945 йиллари Финландия ҳамда Германия фашизмига қарши жангларда иштирок этган. У ўзбек тилида чоп этилувчи фронт газеталари муҳаррири бўлган ва жангчиларимизнинг мардонавор қахрамонликлари ҳақида очерклар, ҳикоялар, янгиликлар ёзиб борган.

1946 йили ҳарбий хизматдан қайтган республика газета ва ойнамаларида фаолият юритади.

1946-1947 йиллар ўзбек радиосида сиёсий ахборот бўлими бош муҳаррири, 1950 йилларда “Қизил Ўзбекистон” (ҳозирги “Ўзбекистон овози”) газетасида тарғибот мудир ва муҳаррир, 1960 – 1966 йиллар “Ўзбекфильм” киностудияси директори лавозимида ишлаган Иброҳим Раҳим 1966 – 1969 йилларда “Гулистон”, 1971 – 1984 йилларда “Мунтум” журналида бош муҳаррир сифатида фаолият юритган.

У ёзувчиликни 1938 йилларда бошлаган. Биринчи асари “Баҳодир” дostonи чегарачилар ҳаёти ҳақида бўлиб, уни қўмондонлар курси кичик курсанти бўлган вақтларида қоралган ва 1938 йили Ўзбекистоннинг энг яхши шоирлари иштирок этган Республика ёпиқ адабиётчилар танловида иккинчи ўринни қўлга киритган.

1953 йили Иброҳим Раҳимнинг “Ҳаёт сарчашмаси” романи нашр этилди. Ушбу асар 1958 йили адабий танқидга учраб, янги “Садоқат” номи билан танилди.

У Иккинчи жаҳон уруши қахрамонларининг ҳарбий ҳаётдан сўзловчи бир қатор романларни – “Ҳақиқий севги” (1958), “Фидойилар” (1972), “Тенерал Равшанов” (1985)ни яратган.

1960 йилда ёзилган “Ҳилола” қиссасида аёлларнинг жамиятдаги ўрни, уларнинг раҳбарлик лавозимидаги фаолияти каби даврининг долзарб муаммолари ўз ифодасини топган. Шунингдек, ушбу йилларда машҳур бўлган “Мовий кема капитани”, “Оловкор” қиссаларида халқимизнинг юксак ахлоқий қиёфаси, меҳнатсеварлиги, фидокорлиги акс эттирилган.

Иброҳим Раҳим романларининг аксарият қисми уруш йилларида қаҳрамонлик кўрсатган ўғлонлар ҳақидадир.

Уруш қатнашчиси бўлгани учун ҳам кўпчилик ундан “уруш йилларидан хотиранишга нималар қолган” деб сўрашарди. Иброҳим Раҳим эса:

“Урушнинг ўзи хотира, унинг ҳар бир дақиқаси хотира. Едимда, Смоленск йўлида капитан Флеровнинг “катюша”лар батареяси бир зарб билан фашистларнинг бутун бошли полкни ярим дақиқада куйдириб ташлаганди. Иккинчи жаҳон урушидан кейинги жуда катта муҳиш воқеа бўлган Хиросима ва Нагасаки фожиаси ҳам ана шундай кўз очиб юмгунча бўлиб ўтган дақиқаларнинг иши эди. Иккинчи жаҳон урушининг энг оғир арава-сини биз тортдик, энг кўп қурбон бердик. Талайгина қишлоқ ва шаҳарлар култларга айланди. Улар қайтадан тикланди. Аммо қорхоналарда фронтда қурбон бўлган 20 миллиондан ортиқ кишининг туғилмай қолган ўғил-қизию, неваря-чевараларининг ўрни ҳамон бўш турибди. Бундай тарихий камомадни унутиб бўлармиди?!”

Ўзбек халқининг бир ярим миллиондан ортиқ фарзандлари фашизмга қарши мардонавор жанг қилди. Шундан 70 мингдан зиёددроги урушдан тирик чиққан эди. Урушдан қайтганларнинг еттидан биригина до-риломон кунларга етиб келди, холос! Уруш сабоқларида пешланган хотира сира ҳам унутилмайди. Ҳамиша одамларни ҳушёрликка, янгиликларга чорлайди. Ҳозир яшаб турган заминимиз, мустақил Ўзбекистонимиз муқаддас экани доимо ёдимизда бўлсин. Уни кўз қорачигимиздек асраб-авайлашимиз, тинчлиги учун курашимиз зарур. Осмонимиз ҳамиша мусаффо бўлиб, бошимизда доим қуёш чарақлаб турсин!”, – деган сўзлари, аччиқ хотиралари ёзувчи Искандар Раҳмоннинг “Оловли йиллар ёди” китобида батафсил ёритилган.

Иброҳим Раҳимнинг 2001 йили чоп этилган “Орият ва матонат” китобида “Дунёга келиб ақл танибманки, ватан ишқи билан яшайман, ўзимни унинг хизматига бағишлаганман. Шу босдан ҳамиша халқ ҳаёти жўш урган қайноқ гўшалардан четда ту-

ролмайман, бинобарин, вилоятларда энг янги тарих яратётган баҳодирларнинг, мустақиллик йилларидаги бунёдкорлик жасоратию матонатини ўз кўзим билан кўриб, қувона-қувона қаламга олдим. Жойларда юз бераётган айрим нуқсонларни ҳам четлаб ўтолмадим. Қўлингиздаги ана шу китоб кузатувларимнинг бир шингил мевасидир” деб ёзади.

Муаллиф ўзи кечирган умри тўрт қисмга бўлади:

“Биринчи ҳаётим – урушгача бўлган давр: болалик, ўсмирлик, ўқиш ва тирикчилик. Болалигим етимликда оғир машаққат билан, бир бурда нон топиш гамида, айни чоғда орзу-умидлар сари интилиш руҳида ўтган. Умримнинг энг навқирон чоғларини Ватан ҳимоюсига бағишлаганман.

Иккинчи ҳаётим ва иккинчи умрим ҳарбий хизматда бошланди, урушда ўтди.

Ҳарбий хизматга энг зарур буюмлар қатори иккита қалин катта дафтар билан бешта учи нишланган қимёвий қалам олиб борган эдим. Ўша дафтар-қаламларимни бешотарим ва жанговар ўқларим қаторида кўз қорачигимдек сақладим.

Финларга қарши бошланган лаянати урушда ҳам бошидан охиригача иштирок этдим. Бу жанг жуда оғир ва жуда қийин кечган эди. Аввало 50 даражали совуқ қишда, қалин қорли чакалазор ўрмонлар ичида, уч ярим минг кўл ва кўчларга оралиғида жанг қилишга тўғри келди. Бундан ташқари, финлар у жойлари жуда мустаҳкам қалъага айлантиришган, йўл-йўлақларга мина, фуғаслар ўрнатиб, харсанг тошлардан тўсиқлар тиклаб, ораларига миналар қўйишган экан.

Мен хотирамда қолган уруш воқеаларини ҳарбий мавзудаги очеркларимда, “Чин муҳаббат”, “Фидойилар”, “Мангулик кўшиги”, каби насрий асарларимда, “Чақмоқ”, “Жоним фидо” пьесаларимда, “Фарҳоднинг жасорати”, “Қалбимда қуёш” бадиий фильмларимда тасвирлаганман.

...Нихоят, оризқиб қутулган кунлар келди. 1945 йил май ойининг тўққизинчи кунини фашист қўшинлари тамомла энгилди.

Менинг учинчи ҳаётим урушдан кейинги тинч қурилиш жараёнида ўтди.

Умримнинг бу даврини уруш ва тинчлик қаҳрамонларини қуйлашга бағишладим.

Ва ниҳоят янги ҳаётимиз – Истиқлол ва мустақиллик даври бошланди. Мен бунинг тўртинчи умр деб ҳисоблайман. Бу ҳаёт биз кексаларни ҳам ёшларни юборди. Истиқлолга эришгач, қайта туғилгандай, умримизга умр қўшилгандай бўлди! Биз қолган умримизни Ўзбекистон давлати мустақиллигини мустаҳкамлаш йўлида сарфлаймиз!”

Иброҳим Раҳим “Ердаги юлдузлар” киносценарийси, “Аҳмад Фарғонийнинг ёшлиги”, “Аҳмад Фарғоний” драмаси, “Ишбилармон қисмати” қиссаси, “Баҳодир” дostonи (1939 йил), “Оқибат”, “Ҳаёт сарчашмаси”, “Ҳақиқий севги” (1958 й), “Фидойилар” (1972 й), “Чин муҳаббат”, “Тенерал Равшанов” (1985 й), “Шовкин шаҳар” (1968 й), “Тақдир” (1960 й), “Жоним фидо” романлари, “Ҳилола” (1960 й), “Мовий кема капитани” (1960 й), “Оловкор” қиссалари (1960 й), “Чақмоқ” драмаси (1974 й), “Адолат”, “Фарҳоднинг жасорати” (1967 й), “Қалбимда қуёш”, “Ҳаво пилдалари”, “Зангори олов қишлари” фильм сценарийлари ва яна қатор асарлар муаллифидир.

“Чақмоқ” драмасида Мамадали Топибодиев исми ўзбек йигитининг тимсоли яратилган. Унда Мама-

далининг Беларусь ўрмонларида немиш фашистларига қарши курашдаги жасорати, фидокорона ҳаракатлари тасвирланади. 1968 йили ёзган “Шовкин шаҳар” романи эса 1966 йили Тошкентдаги ер қимирлаши ва ушбу вайронгарчиликларнинг мардонавор барҳам топиши ҳақидадир. Иброҳим Раҳимнинг “Думсиз ит”, “Шавлани қавлаганда”, “Қари қиз”, “Фалакнинг гардиши”, “Юз беш кун тарихи” ҳикоялари ҳам кўнгилларни забт этмай қолмаган.

Унинг сценарийси асосидаги “Фарҳоднинг жасорати” фильми 1967 йили режиссер Альберт Чахатуров томонидан суратга олинган.

Иброҳим Раҳим ўзининг фидокорона меҳнатлари, қаҳрамонликлари учун 1942 йилда “Жанговар ютуқлари учун” медали, 1945 – 1980 йилларда 2 та иккинчи даражали “Ватан уруши” ордени, 1945 йилда “Қизил юлдуз” ордени, 1976 йилда “Халқлар дўстлиги” ордени, “Меҳнат Қизил Байроқ” орденилари соҳиби, 1983 йилда Ҳамза номидаги давлат мукофоти лауреати бўлган. 1992 йилда “Мустақиллик”, 1994 йилда “Шухрат”, 1994 йилда “Жасорат” медаллари, 1996 йилда “Меҳнат шўхрати”, 1996 йилда “Дўстлик”, 1998 йилда “Эл-юрт ҳурмати” орденилари билан тақдирланган.

Қаҳрамонимиз 49 – 65-армиялар ветерани, Ўзбекистон халқ ёзувчиси (1976), Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби (1966), “Офарин” Ўзбекистон давлат мукофоти лауреати (2001) каби фахрий номларга эга бўлган.

Кўнгилларни забт этган серқирра ёзувчи Иброҳим Раҳим 2001 йил 22 ноябрь кунини 85 ёшида Тошкентда оламдан ўтган ва Чигатой қабристонига дафн этилган.

Бу йил улуг адибининг 105 йиллиги нишонланмоқда. Иброҳим Раҳимнинг қаҳрамонликлари, умр йўллари келажак авлод учун катта ибрат мактабидир.

Ирода ЗИЁЕВА,
Фарғона вилояти тарихи ва маданияти давлат музейи тасарруфидagi Эркин Воҳидов мемориал музейи катта илмий ходими

Маънавият фестивали

Кувасой шаҳар “Ёшлар” маданият ва истироҳат боғида Республика маънавият ва маърифат маркази ташаббуси билан юртимиз бўйлаб ўтказилаётган “Янги Ўзбекистонда эркин ва фаровон яшайлик” шиори остидаги маънавият фестивали бўлиб ўтди.

Унда ёшлар ижодига оид турли тасвирий, техника ва бошқа турдаги асарлар кўргазмаси ҳам ташкил қилинди.

Тадбир доирасида Ўзбекистон давлат

Муқимий номидаги муסיқали театр актёри Меҳмонали Салимов, Ўзбекистон давлат рус академик драма театри актрисаси Зудфияхоним Раимқулова, маънавият тарғиботчиси Уринбой Тоҳиров, шоир, таржимон Хумоюн Акбаровлар билан ижодий учрашув ўтказилди.

Фестивалда таниқли санъаткорлар Бокжон Холбоев, Дилмурод Йўлдошев, Мухсинжон Мирзаахмедов ҳамда ёш умидли хонандалар Умиджон Мирзаев, Жаҳонгир

Каримовлар ўзларининг жозибали куй-қўшиқларини томошабинлар эътиборига ҳавола этишди.

Шунингдек, “Шодлик” намунали болалар ракс жамоаси, “Кувасой” ашула ва ракс, “Қўшчиноҳ” тожик фольклор-этнография, “Садо” миллий чолғулар каби халқ жамоаларининг ранг-баранг чиқишлари томошабинларга янада кўтаринки кайфият улашди.

А.КОМИЛОВ, Н.МАХМУДАЛИЕВА,
маданият маркази ходимлари

Хунардан унар

Тарихдан маълумки, Фарғона вилояти Риштон тумани сирланган сопол буюмлар ишланадиган Ўзбекистондаги энг машҳур ва қадимги марказлардан биридир. XIX аср охири XX аср бошларида ерик аҳолининг деярли ҳаммаси кулоллардан иборат эди. Фарғона водийсидаги барча кулолчилик марказлари – Ғурумсарой, Чорку, Қонибодом ва бошқалар азалдан Риштон кулолчилик хунари таъсирида ташкил топган.

“Кулоллар шаҳри”нинг машҳурлари

Риштон Буюк Ипак йўлида жойлашиб, шаҳар тупроғи қизил рангда бўлганлиги учун унга қадимий сўгд тилидан олинган “Раш”, “Руш” – қизил ер маъносидagi “Риштон” номи берилган. Урта асрларда бир томондан Хитой ва Хиндистон, бошқа тарафдан Эрон ва Яқин Шарқ қарвон йўллари чорраҳасида жойлашган Риштон тез суръатларда ривожланиб, Буюк Ипак йўлидаги савдо-сотиқ марказига айланган.

Ўлканинг “кулоллар шаҳри” деб аталишига асосий сабаблардан бири унинг темир, аммоний, мағний, кальций металларига бой оғир қизил тупроғидир. Қизғиш, сарғиш рангли ажойиб тил Риштоннинг деярли бутун ҳудудида бир-бир ярим метр чуқурликда қатлам бўлиб жойлашган. Сифати яхшироқ бўлгани учун маҳаллий усталар уни бошқа турдаги тупроқларга аралаштирмаган ҳолда ишлаб чиқаришни йўлга қўйишди. Кулоллар Риштон яқинидаги тоғлардан (Гунчироқ, Лакон, Хайдаркон) ҳар хил бўёқлар, кварцли кум ва оловбардош гилларни қазиб олишган. Худуднинг кулолчилик мактаби бошқаларидан Хитой кулолчилигига монанд мовий ранглар устун бўлиши билан ҳам фарқланади. Ложувард тусли кулолчилик буюмлари “Ёлгон чинни” номини олган. Шунингдек, Риштон кулолчилигида sobalt – мовий, мис – яшил, темир оксиди – қизил, марганец – қора рангларидан фойдаланилади. Уларнинг энг муҳим кашфиёти ишқорли сир тайёрлашни йўлга қўйишдир. Безакларидаги услубнинг нозиклиги, мураккаб тузилган нодир нақшлари, ўсимликсимон безаклари мовий ва яшил рангдалиги “Риштон мовий керамикаси” номига сазовор бўлган.

Маълумки, Риштон кулолчилиги ака-ука усталар Абдуҷамил, Абдуҷалил, Қали Абдуллолар фаолиятини бошлабди, М.Исмоилов, И.Комилов, У.Ашуров, У.Қосимов, Ш.Юсупов, А.Назиров, М.Саидов қабилар ижоди билан давом этади. Хусусан, Иброҳим Комиловнинг бошқа кулоллардан ажрალი турадиган жиҳати шундаки, у доимо ўз асарларида анъанавий ишқорли сирдан фойдаланади. Ҳатто, 60-йилларда кулолчилик заводи ўз ишлаш услубини ўзгартирган вақтда ҳам Уста Фарғона мактабига хос бўлган анъанавий ишқорли сир берилган мовий сопол буюмлар ясада давом этган.

Ўзбекистон халқ рассоми, Халқ устаси, кулолчилик мактабига кулол, уста керамист сифатида машҳур Иброҳим Комилов сулоланинг еттинчи авлоди. У Фарғона водийсидаги кулоллар устози бўлган оқсоқол Абдулло Кулол (Қалли Абдулло) оиласида дунёга келган. Уста кулол ишқор лойини табиий усулда тайёрлашни йўлга қўйган. Унинг ижодий ишлари Ўзбекистон давлат музейи, Москва шарқ санъати музейи, Санкт-Петербург этнография музейи, давлат Эрмитажи ва хорижий тўпламларда учрайди. Асарлари ичида зооморфий усулда 1962 йилда ясалган офтоба ўрдак, 1980 йилда

яратилган мурғоба нодир санъат асари сифатида тан олинган. Уста фаолияти давомида, яъни кейинги 20 йил ичида Риштон сополи анъанавий бадий ва технологик усуллар асосида ясалиши қайта тикланиб, ишқорли сир тайёрлаш ҳам йўлга қўйилди.

Исмоил Комилов 1996 йилдан “Хунармандлар уюшмаси” аъзоси, яқка тартибдаги тадбиркор (Я.Т.Т) сифатида ўз фаолиятини давом эттириб келмоқда.

– Риштон кулолчилигида доимо уч нарсага қатъий амал қилинган. Булар: тарбия, анъанавийлик ва замонавийликнинг уйғунлашуви, – дейди уста биз билан сўхбатда. Яъни Риштон анъанасига кўра, қадимдан кулолчилик билан оилавий шугулланиб келинган, бу хунар отадан болага мерос бўлиб ўтган. Ушбу жараёнда тарбия муҳим аҳамият касб этган. Ота боласига хунар ўргатиш баробарида унинг тарбияси билан мунтазам шугулланиб келган. Бизга маълумки, болада хунар ўрганишга бўлган лаёқатнинг ошиши балоғат даврига тўғри келади. Аини шу даврда бола оиласи назоратида ва отасининг ёнида бўлиши унинг тарбиясига ижобий таъсир ўтказиши. Шунингдек, Риштон кулолчилигининг алоҳида жиҳатларидан яна бири анъанавийлик ва замонавийликнинг уйғунлашувидир. Устанинг айтишича, Самарқанд, Бухоро мактаблари фақат анъанавийликка асослангани учун хозирги кунда бир жойда тўхтаб қолган. Бу ҳудуд кулоллари ясаган буюмлар орасида соҳабоб, рўзгорбоб, маиший буюмлар кам кўзга ташланади. Риштон кулолчилигида эса анъанавий билан бирга замонавий технологиялар асосида янги турдаги буюмлар, маиший ашёлар ҳам ясалиб келинмоқда. Бу ҳудуд кулолчилигининг чет эл ва халқимиз аҳолиси орасида кенг ёйилиши асос бўлади.

Дарвоқе, Риштон еридаги тупроқни бошқа ҳудудлар, хусусан, шаҳарнинг ўқ чизинидан 1 км узоқликдан ҳам топиш мушкул. Худуд кулолчилигида ишлатиладиган ишқор тайёрлашнинг ҳам ўзи сири бор. Ишқорли ўсимлик фақат адирликда ўсади, уни хонадонларга олиб келиб ўстиришга бўлган ҳаракатлар бесамер кетган. Ушбу ўсимлик

таркибида сода мавжуд бўлиб, у ишқор яралишига хизмат қилади. Таркибида шу модда борлиги учун уни ҳеч бир хайвон ея олмайди.

Мазкур ўсимликдан тайёрланган ишқордан идишларга жило беришда фойдаланилади.

1960 йиллар ишқорни қўлаш камайиб кетган даврда ҳам И.Комиловлар оиласи, хусусан, Иброҳим Комиловнинг ўзи табиий усулда тайёрлаган ишқордан фойдаланиб келган. Адирда ўсадиган “Гудияк” ўсимлиги кўм-кўк ҳолида тутатиб ёндирилади ва ундан ҳосил бўлган кул қайта ишланса, жуда майда-майда мовий шиша бўлақларига айланади. Ушбу шиша бўлақлари тегиримонга ташланиб, ун қилинади. Мана шу мовий ун сопол буюмларнинг мовий рангда сирланishi га асос бўлади. Хоразм кулолчилигида ҳам ишқор ишлатилади, ammo мовийлиги Риштонникидан фарқ қилади. Кўп ҳудудларда ишқор тайёрлашда сунъий ранглардан фойдаланилади. Ҳозирда, sobalt моддасидан ложувард – мовий ранг олинади ва замонавий кулолчиликда мис оксиди – медокс моддасидан фойдаланиб, сунъий мовий тўш ҳосил қилинамоқда. Лекин бундай ранглар қўшилган ишқорли сирнинг сифати табиий усулда тайёрланганидан фарқ қилади. Иброҳим кулол табиий усулда ўзи тайёрлаган ишқор билан ишлов берилган мовий лаганга миҳни куч билан ишқаласа ҳам, идишда ҳеч қандай из қолмади. Бу чиндан ҳам ҳайратланарлидир. Шунингдек, Риштон кулоллари ўз анъаналарига содиқ қолиши билан бирга, қадимдан бошқа ҳудуд кулоллари билан ҳам тажриба алмашиб турган. Кулоллар оқсоқоли бўлган Уста Абдулло Хитойдан чинни ясашни ўрганиб келади ва Риштон кулолчилигида ҳам татбиқ этиб, сопол буюмларга ўхшамаган чинни яратади. Бу “Ёлгон чинни” номи билан

машҳур. Бундай дейилишига сабаб идишнинг таг қисмида лойи кўриниб туради.

Уста мазкур сополнинг аҳамияти ҳақида гапирар экан, уларда маҳсулот сифатли сақланишини таъкидлади. Гўшт тузланса, унинг сели гўштга зарар бермасдан қуруқ, тури ўзида қолган ҳолда сақланади. Чунки гўшт селини сопол ўзига тортиб олади. Қатиқ ҳам сопол идишда сифатини йўқотмаган ҳолда муздек туради.

Кулол Исмоил Комилов аждодлари шажарасини бобоси, отасидан эшитганлари асосида ёзиб олмаганидан афсусда. У ўзидан олдин ўтган икки авлод фаолиятдан хабардор ҳолос. Бобоси уста Комил тегиримонда шиша майдалаётган вақтда кўзига шиша зарраси сачраб, ожиз бўлиб қолган. Шундай бўлса, унинг номи, ижоди халқимизга мерос қолдирган нодир санъат намуналари, шоғирдлари орқали давом этади. Отаси Иброҳим Комилов ясаган, нодир санъат асари деб баҳоланган офтоба ўрдақдан асосан ўзига тўх зодагонлар ёки беморлар фойдаланишган. Қайсики, бир жойда ётиб қолган беморлар ўрнидан туриб, сув ичолмаганлиги сабабли уни пиёла ўрнида ишлатишган. Ҳозирда офтоба ўрдак ясашни анъанага биноти Исмоил Комилов ҳам давом эттириб келмоқда. Илари бу ишлар ихтисослашган тарзда бажарилган. Яъни япалоқ буюмларни бир кулол – қосагар ясаган бўлса, баланд, бўйи чўзилганларини кўзагар кулоллар яратишган. Ҳозир шундай таснифлаш аввалиги моҳиятини йўқотган.

Кулол отасининг шоғирдлари Қимсанбой Ғанижонов, Ашурвали Йўлдошевларни устоз сифатида кўп хотирлайди. У Қимсанбой устандан маҳсулотни кўл билан ясаб, Ашурвали устандан эса ишлов бериш, безак тушириш усулларини ўрганган.

Бугунги кунда Исмоил ака тўрт укаси билан ота-амерос санъат тури билан шугулланиб келмоқда. Улар 1998 йилда “ЮНЕСКО”нинг 1000 АҚШ доллари миқдоридаги грандини ютиб олишган. Ҳозирда 2001 йилда қуриб битказилган отасидан мерос қолган уй-музейида фаолият юритишмоқда. Бу устaxonада устоз-шоғирд анъанаси давом этиб, ака-укалар бир-бирларининг фарзандларига касб сирларини матонат билан ўргатиб келмоқда. Жумладан, Исмоил устаннинг бир ўғил, икки қизи кулолчиликни ўрганиб, ота касбини давом эттиряпти. Уста ўғлига доимо касбига меҳр ва эътибор билан муносабатда бўлишни ва ўзи қилолмаган ишни, яъни аждодлари шажарасини тасниф қилиб, кейинги авлодларга кулолчилик тарихидан манба яратиб қолдиришни ўқдириб келади.

Уста кулоллар – Комиловлар оиласида доимо тарбия, меҳр-оқибат, катталарга ҳурмат, устоз-шоғирдлик анъанаси билан бирга касбий ҳамкорлик, оилавий тадбиркорликнинг оқилона йўлга қўйилганлиги ибрат олишга аризиликдир.

Ў.АХМЕДОВА,
Л.РАҲМОНОВА,

Фарғона вилояти тарихи ва маданияти давлат музейи илмий ходимлари

» Эркин ва фаровон ҳаёт

Маънавият тарғиботчилари Гулистонда

Мустақиллигимизнинг 30 йиллиги муносабати билан "Янги Ўзбекистонда эркин ва фаровон яшайлик!" шиори остида ўтказиб келинаётган "Маънавият фестивали"нинг тарғиботчилар гуруҳи Сирдарё вилояти Гулистон шаҳрида бўлишди. Улар Алишер Навоий номидаги билимдонлар масканида карнай-сурнай садолари остида кутиб олинди.

Дастлаб иштирокчилар Ҳазрат Навоий ҳайкали пойига гул қўйишди. Шундан сўнг китоблар кўргазмаси ҳамда тасвирий санъат асарлари намойиши бўлиб ўтди.

Шунингдек, Гулистон шаҳар мусикали драма театрида "Маърифат" тарғиботчилар жамиятининг янги аъзолари га гувоҳнома ва кўкрак нишони топширилди.

Жамият раиси Б.Хусанов, фалсафа фанлари доктори, профессор Жамила Шермухаммедова, Ўзбекистон халқ артисти Гавҳар Зокировалар сўзга чиқиб, фестивалнинг аҳамияти ва унинг доирасида амалга оширилаётган лойиҳалар тўғрисида тўхтади.

Тадбир якунида театр жамоаси томонидан "Яхши кун" спектакли томошабинлар эътиборига ҳавола этилди.

» Хореография академиясида

Кенгайтирилган йиғилиш

Президент Шавкат Мирзиёев раислигида олий таълим тизимидаги устувор вазифалар муҳокамага бағишланган видеоселектор йиғилишида белгиланган топшириқлар бўйича куни кеча Ўзбекистон давлат хореография академиясида барча масъул ходимлар ва профессор-ўқитувчилар иштирокида кенгайтирилган йиғилиш бўлиб ўтди.

Унда берилган вазифалар ижроси бўйича тегишли чора-тадбирлар белгилаб олинди. Шунингдек, олий таълим тизимидаги коррупцион ҳолатларнинг олдини олиш юзасидан доимий тушунтириш ишларини олиб бориш ва салбий ҳолатларга йўл қўймаслик юзасидан огоҳлантиришлар берилди.

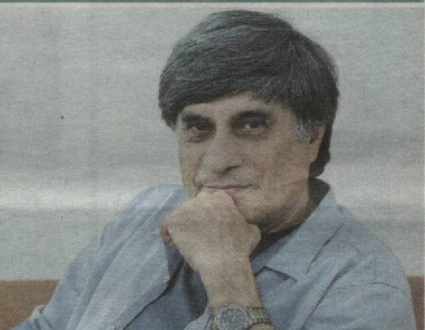

» Нигоҳ

"Уммондан дур топганлар"

Санъат – катта бир уммон. Унга шўнған саринг ўз қаърига тортаверади ва сен ўзингни уммоннинг бир бўлагидек ҳис қиласан.

Бутун ҳаётини санъатсиз тасаввур қилолмайдиган, бу йўлда жон бахшида этадиган ижодкорлар саноқли десак муболага бўлмайди. Ана шундай ижодкорлардан бири Нозим Тўлаҳўжаевдир.

Умрини санъатга бахш этган истеъдод соҳиби Нозим Тўлаҳўжаев Тошкентда таваллуд топган. Бўлажак режиссёр болалигидан ижодкорлар даврасида, хусусан, отаси – таниқли шоир Туроб Тўла, кино-ижодкор тогалари Алберт ва Эдвард Хачатуровлар даврасида ўсиб улғайди. Адабий муҳида тарбия топгани боис 1970 йил Москвадаги Луначарский номидаги театр санъати институтининг режиссёрлик факультетига ўқишга қабул қилинади. Таълим олиш мобайнида устозлари Андрей Гончаров, Иосиф Туманов, Юрий Любимовлардан касб сир-синоатларини ўрганди.

1975 йилда институти тамомлаб, ҳарбий хизматга йўл олди. У ерда ҳарбий ҳаётни тасвирга оладиган режиссёр кераклиги сабабли, махсус студияда бир муддат режиссёрлик қилди. Хизматдан қайтгач эса тоғаси – режиссёр Алберт Хачатуров билан ҳамкорликда Александр Файнберг сценарийси асосидаги "Менинг катта акам" фильмини суратга олишга киришди. Фильмдаги бош ролга мос актёр топилмагач, Алберт Хачатуров ижронини унга топширади. Ушбу фильм ижодкорнинг ҳам актёр, ҳам режиссёр сифатида олиб борган биринчи иши эди.

1979 йилда Нозим Тўлаҳўжаев "Ўзбекфильм" қошида ташкил этилган мультипликацион фильмлар бирлашмаси директори Борис Гараев таклифи билан "Сахродаги кўл" асарига кўл уради. Ижод маъсули 1980 йилда Душанбеда ўтказилган Иттифоқ миксесидеги XII кино кўрик-танловда махсус диплом билан тақдирланади. Португалияда эса махсус совринга сазовор деб топилди. Бу ютқудан илҳомланган ижодкор Америка ёзувчиси Рейд Бредбери асари асосида "Майин ёмғир ёғади" фильмини суратга олади. Фожиали ядро курили портлашининг оқибатлари келтириб ўтилган навбатдаги фильм ҳам ижод-

корга муваффақият ва шон-шухрат келтиради ҳамда у қатор совринлар билан тақдирланади. Жумладан, фильм 1984 йилда Лейпцигда "Олтин кубутар" мукофотига, 1985 йилда эса XVIII Бутун Иттифоқ кинофестивалидаги биринчи совринга, ҳатто Испаниянинг Билвао шаҳрида бўлиб ўтган киноқўриқда "Кумуш аждар"га муносиб деб топилди.

Нозим Тўлаҳўжаев фаолияти давомида қатор фалсафий йўналишдаги "Киёфа", "Даладаги гуллар", 6 қисмли "Алпомиш", "Куш", "Арк", "Мешқобнинг бахти" "Лочин ови", "Букри ошиқ", "Фарҳод ва Ширин", "Широқ ҳақида афсона", "Уچار тулпор" номли анимацион фильмларни суратга олди. Режиссёрнинг "Букри ошиқ" мультфильми Москвада ўтказилган "Олтин Битъя" Халқаро кинофестивалида "Энг яхши мультфильм" номинацияси бўйича мукофотни кўлга киритади.

Серқирра ижодкор нафақат мультпликация, балки актёр сифатида ҳам ўз истеъдодини томошабинларга намойиш этади. Кино мухлислари режиссёрни кўпроқ ижро этган роллари орқали танишади. У мустақиллик йилларида актёр сифатида "Ҳаммаси учун тўлаш керак", "Марғиёна", "Алпомиш", "Спецназ" (Россия 2000), "Остона", "Бахт қадри", "Аёллар", "Яратганга шукр", "Умар Хайём", "Чегарада", "Кичкина табиб", "Осмондаги болалар", "Ўйин", "Суикасд", "Ватан", "Ўтов", "Супер келинчак", "Сукунат", "Жийда гули", "Илова", "Жаннатдаги бўбуривачча", "Банда", "Афғон", "Парвоз" каби фильмларда бир-бирини тақрорламас образларни яратди.

"Ўтов" фильмида яратган Саид Убайдулло ҳамда "Илова" фильмидаги Ҳамид образлари режиссёр ижодида алоҳида аҳамият касб этади. Ёлқин Тўйчиев сценарийси асосида режиссёр Аюб Шаҳобиддинов суратга олган "Ўтов"

» Ёш истеъдодлар сараланди

Танлов ҳолис ўтди

Маданият вазирлиги ҳузурдаги Ёш ижодкорларни қўллаб-қувватлаш ва ахборот-мултимедиа маркази томонидан ёш иқтидор эгаларини аниқлаш, уларнинг ижодий фаолиятини қўллаб-қувватлаш, Ватанини мадҳ этувчи мусиқий асарларни излаб топиш ва омма эътиборига ҳавола этиш мақсадида ташкил этилган "Янги Ўзбекистонда эркин ва фаровон яшайлик" кўшиқлар танловининг иккинчи босқичи Самарқанд шаҳрида ўтказилди.

Икки кун давом этган танловда 40дан ортиқ иштирокчилар чиқишини соҳанинг етук ва тажрибали вакилларидан иборат ҳакамлар ҳайъати, жумладан, Ўзбекистон халқ артистлари Мансур Тошматов, Рамз Усмонов, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган артист Тоир Кўзиев, шунингдек, тажрибали мусиқашунос, композитор ҳамда мусиқий сайқалчилар ҳолис баҳолаб боришди.

Шунингдек, танлов иштирокчиларига устозлар томонидан ижро услуби, авж пардаларини олиш, сахнани, тингловчинни ҳис қилиш борасида зарур тавсиялар берилди.

Юқори савияда ўтказилган танлов учун Самарқанд вилоят маданият бошқармаси бошлиғи Ҳўжакул Муҳаммадиев ва шаҳар маданият бўлими бошлиғи Ортиқ Султоновлар барча иштирокчилар ҳамда ташкилотчиларга ўз миннатдорликларини билдиришди.

Шунингдек, эл ардоғидаги санъаткор Ўзбекистон ва Тожикистон халқ артисти Мардон Мавлонов бетакор ижролари билан йиғилганлар кўнглига хуш кайфият улашди.

Танловнинг навбатдаги ҳудудий саралаш бўйича иккинчи босқичи Фарғона шаҳрида ўтказилди.

» Фестивал

"Ўзбекистон ёшлари, бирлашайлик!"

Шу кунларда бутун республика бўйлаб "Янги Ўзбекистон ёшлари, бирлашайлик!" шиори остида ёшлар фестивали бўлиб ўтмоқда.

17 июнь кuni Сурхондарё вилоятининг Термиз шаҳрида ҳам ушбу мавзудаги фестивал юқори савияда ташкил этилди. Энг кизиги, ҳудудда байрамона кайфият 15 июнданоқ бошлаб юборилган эди. Ёшлар фестивалига вилояти мусиқали драма театри жамоаси ҳам жиддий тайёргарлик кўрди. Улар ўзлари сахналаштирган концерт дастурлари, тарихий шахслар сиймоларини намойиш этишди.

Эрта тонгдан кечга қадар давом этган чиқишлар нафақат ёшлар, балки вилоятнинг узок туманларидан ташриф буюрган аҳоли, шаҳар меҳмонларига ҳам юқори кайфият улашди.

Шаҳноза ТҮҮЮНОВА,
"Кино санъати танқиди ва таҳлили" йўналиши
3-босқич талабаси

Ноёб мерос

Маданий бойликларимиз қайтарилмоқда

23 июнь куни Москва шаҳрида Ўзбекистон ва Россия ҳукуматлари раҳбарлари даражасидаги қўшма комиссиянинг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди. Унда ўзаро ҳамкорликни янада ривожлантиришга қaratилган 10 дан ортиқ ҳужжат имзоланди. Ўзбекистон Республикаси учун маданий аҳамиятга эга бўлган 29 та қўлёзмалар ва 16 та сопол буюмлар 2016 йилда қонунбузар томонидан юртимиздан яширинча олиб чиқиб кетилган.

Россия Федерал божхона хизмати ва Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси, Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги билан ҳамкорликда ўтказилган қўшма тадбирлар натижасига кўра, аниқланган буюмлардан 9 дона қўлёзма ва китоблар араб, форс ва туркий тилларда ёзилган диний матнлар ва шеърӣ асарлар бўлиб, тахминан 1644 – 1880 йилларда яратилганлиги, 16 дона сопол буюмлардан 3 таси эса ўрта асрлар ва янги даврдаги (XV-XVII

асрлар) Самарқанд кулолчилик мактабига мансублиги маълум бўлди. Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги хузуридаги Бадий экспертиза бошқармаси хулосасига кўра, "Маданий бойликларнинг олиб чиқилиши ва олиб кирилиши тўғрисида" ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни талабларига мувофиқ, ушбу буюмлар мамлакатимиздан олиб чиқилиши мумкин бўлмаган маданий бойликлар тоифасига тегишлилиги аниқланган.

Хунармандчилик

Ўзбек ёғоч ўймакорлиги санъати

Ўзбекистон амалий санъатида ёғоч ўймакорлиги ўзига хос жиҳатлари билан ажралиб туради. Хунармандларимиз нафақат маъший буюмлар, балки уй-жой қурилишида зарур бўладиган меъморӣ ашёлар: устун, эшик, дарвоза, пештоқ, равоқ, шунингдек, уй жиҳозларини безашда ҳам ўз лаёқатларини синаб кўришган ва уларни санъат даражасида ясашга эришишган.

Бу санъатнинг ривожланиши ўтмишда маҳаллий меъморчилик конструкциялари ва деталларининг тузилишига боғлиқ бўлган. Ундаги устун-тўсиқ бинонинг ёпиш тизимида ёғоч материалларидан кенг фойдаланишни тақозо қилган. XIX-XX асрларнинг умумӣ анъанавий меъморчилиги ҳақида гап кетганда унинг мавжуд асл намуналарига қараб баҳо бериш мумкинлиги, нақш ўйилган ёғочлар бино безагининг бирдан-бир элементи бўлиб хизмат қилгани: улардан эшик, дарча, дарвоза, том тўсинлари, ёпиқ шийпон ва айвонлар устунларини безашда фойдаланилганини таъкидлаш керак.

кент қўлланилган. Жумладан, ушбу безаклар ўрин тахта, жапон, қути, қаламдон, серҳашам хонтахталар, миллий мусиқа асбоблари, шунингдек, XIX аср иккинчи ярми ва XX аср бошларида Европа шаҳарлари аҳолисига мансур бўлган кўп қиррали стол-гумбаларда ишлатилган.

Сўнгги асрларда ўзбек ўймакорлигининг таъсирий услублари хилма-хил бўлган. Ёғоч ўймакорлиги учун маҳаллий дарахтларнинг энг аъло навлари: ёнғоқ, чинор, қайрағоч, арча, тут, терак, ўрик кабилардан фойдаланилади. Ҳозирги замон усталари бошқа жойлардан келтирилган дарахт ёғочларини ҳам ишлатишадди, булар асосан эман, қарағай дарахтларидир. Ёғочнинг гўзаллигини сақлаб

қолиш ва янада ошириш ўзбек халқ усталарининг асосий тамойилларидан биридир. Ўймакорликнинг қалин, шу билан бирга жуда нозик нақшлари ўз рельефи билан ёғоч сатҳини турлантиради ҳамда унинг табиий гўзаллигига нуқсон етказмайди. Шунингдек, рангининг хусусиятларини янада очиқ беради. Табиийки, нақшли ёғоч ўтган асрлардаги каби унча машҳур безак бўлмасда, у ҳамон миллий санъатнинг жонли ва тараққий топаётган туридир. Ўтмишда машҳур бўлган Хива ва Қўқон ўймакорлик мактаби ҳам ўз бадий қимматини сақлаб қолмоқда.

Б.НАЗАРОВ,
Жиззах вилоят тарихи ва маданияти давлат музейи илмий ходими

Эзги оромгоҳлар болажонлар хизматида

Чодакнинг "Нилуфар" и

Данғара туманида "Нилуфар" болалар дам олиш оромгоҳининг тантанали очилиш маросими бўлиб ўтди. Унда туман ҳокими Ш.Тожиҳақимов иштирок этиб, жажжи болажонларни ёзги дам олиш оромгоҳининг очилиши билан кутлаб, таътилни мароқди ўтказишларини тилади.

Тадбирнинг бадий қисмида туман маданият бўлими ходимларидан Аҳроржон Нурматов, "Давр" миллий эстрада гуруҳи раҳбари Элёржон Сувонов, Ойбек Ўлмасов, "Шарқ" халқ цирки гуруҳи раҳбари Шавкат Низоимов, шунингдек, "Найманча" маданият марказида ташкил этилган "Шодлик" ракс тўғараги аъзоларининг чиқишлари барчага манзур бўлди...

"Нилуфар" оромгоҳи Наманган вилоятининг сўлим гўшаларидан бири бўлиб, Чодак қишлоғида жойлашган. Тоғли ҳудуднинг гўзал табиати, мўтадил об-ҳавоси ўзгачадир. Бу ерда ўсиб келаётган еш авлодининг ёзги дам олиш таътиллари мароқди ўтиши учун барча шарт-шароитлар муҳайё. Бунда оромгоҳ раҳбари Лазизжон Анваровнинг хизматлари бекиёс.

Оромгоҳда, энг аввало, болалар соғлигига алоҳида эътибор берилади. Тажрибали шифокор Алихон Аҳмадхўжаев, ҳамшира Мавлудахон Назароваларнинг хизматлари таҳсинга лойиқ. Улар доим болажонлар атрофида парвозна...

Шунингдек, дам олувчиларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтиши учун маънавият ва маърифат хонасида кутубхона ҳам ташкил этилган. Болаларнинг китобга, мутолаага бўлган қизиқишлари янада ортишида кутубхона мудираси Гулбаҳор Тешабоева, спорт ва соғломлаштириш ишларида жисмоний тарбия йўриқчиси Шаҳнозахон

Қобилвалар ҳам астойдил хизматда...

Оромгоҳда Президентимизнинг 5 муҳим ташаббуси асосида волейбол, баскетбол, футбол спорт турлари бўйича Наманган вилояти ПОП тумани Ибн Сино номли ўрмон хўжалиги тасарруфидаги "Офтобча" ёзги болалар дам олиш оромгоҳи ўқувчилари билан ўртоқлик учрашувлари ҳам ўтказилди.

Унда оромгоҳ ўқувчилари фаоллик кўрсатиб, яхши натижаларни қўлга киритишди. Шу куни оромгоҳ кутубхонасида болалар ўртасида китобхонлик мушоира кечаси ҳам бўлиб ўтди ва болалар ўзлари ёд олган шеърларидан парчалар айтиб, ўқиган китобларидан қисқача ҳикоялар қилишди.

Оромгоҳда дам олаётган ёшларни соғломлаштириш учун спортнинг футбол, теннис ва энгил атлетика, шахмат ва шашка турлари бўйича машғулотлар олиб борилди. Бу тадбирга бош етакчи Шерзод Тешабоев раҳбарлик қилди.

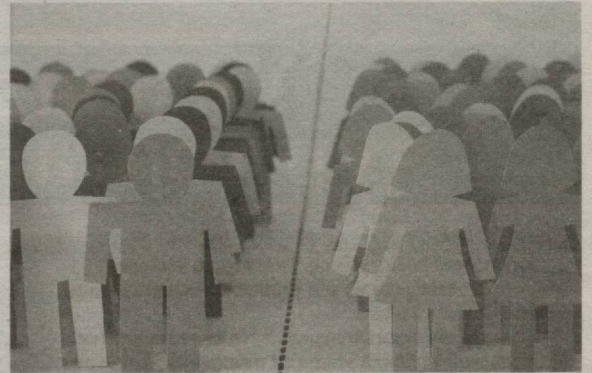
Шунингдек, дам олувчи ёшларнинг шўҳ-шодон ўйин-қулгилари рақсларга уланди. Бундай кўнгличор тадбирларда туман маданият бўлими маъсул ходимлари ҳам фаол иштирок этишди...

Н.УСМОНОВ,
туман маданият бўлими ходими

Гендер тенглик

Муаммо ечимида ахлоқий қадриятлар

Мамлакатимиз тараққийнинг янги босқичида жамият ҳаёти негизи бўлмиш оилалар барқарорлигини мустаҳкамлаш ҳамда бу масалада хотин-қизлар ўрни ва аҳамиятини ошириш долзарблик касб этмоқда. Юртимиз аҳолисининг тенг ярмига яқинини ташкил этувчи хотин-қизлар бугун турли соҳаларда самарали фаолият юритишмоқда.

2019 йил 7 мартдаги Президентимизнинг "Хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқлари кафолатларини янада қучайтириш ва тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлашга оид чора-тадбирлар тўғрисида" ги қарори ушбу йўналишда туб бурилиш ясади. Мазкур ҳужжатда аёллар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқлик ҳамда таъйиқ ва зўравонликлардан ҳимоя қилиш юзасидан янги қонунлар ишлаб чиқилиши муҳим вазифа сифатида белгиланган эди.

Сўнгги йилларда давлатимиз раҳбари ташаббуси билан хотин-қизлар масаласи, уларнинг турмуш шароитларини яхшилаш, маънавий ҳаётдаги муаммоларини ҳал этиш, иқтидор ва имкониятларини кўрсатишга қулай шароитлар яратилмоқда. Оилада, жамиятда, айниқса, ҳаётдаги фаоллигини оширишга алоҳида эътибор қаратилаётгани боис ижтимоий муносабатларда ҳам, қонунчиликда ҳам катта ўзгаришлар амалга оширилди.

Тан олиш керак, тарихий ва маданий анъаналар ҳамда қизларни оилада миллий руҳда тарбиялаш, уларнинг одоб-ахлоқи ва ижтимоий орзу-умидлари баробарида жамиятдаги ролини англаш билан боғлиқ қатор бошқа муаммолар ҳам бор. Бу омиллар уларнинг билим олиши ҳамда ёқтирган ихтисослигини танлашга таъсир қилмай қолмайди.

Таълим борасида бу масала кўп ҳолатларда ота-оналар томонидан ҳал қилиниб, асосан педагогик ва тиббиёт йўналишлари билан чекланади. Олий таълим ёки турмушга чиқиш ўртасида танлаш зарурати туғилган вазиятларда эса оилани яратиш биринчи ўринга қўйилади. Шунингдек, аёлларнинг таълим даражасига репродуктив вазифаси ҳам жиддий таъсир қилади: Ўзбекистонда энг кўп туғишлар сони 20 ёшли аёлларда

туғри келади. Бу ҳам аёлларнинг мажбурий ўрта таълим босқичида юқори кўрсаткичга чиқиб, бошқа босқичларида эса пасайиши сабабларидан бири ҳисобланади.

Гендер (инглизча гендер – "зот") жинс тушунчасини физиологик воқелик жараёни бўлган ижтимоий конструкция сифатида белгилайди. Мазкур атаманинг киритилиши шуни англашга ёрдам берадики, жамиятдаги эркак аёллар ўз ролларини ижтимоий жиҳатдан фарқлайди ва белгилайди.

Қадимги маданият аёлларга анъанавий равишда она ва хотин деб қараш амалиётини устун қилиб қўйди. Бу, айниқса, қишлоқ аёлларининг аҳоли, танлаш имкониятига жиддий таъсир кўрсатди. Хотин-қизларни камситувчи қарашлар ва урф-одатлар, ақидалар ҳозиргача учраб туради. Бундай камчиликларга барҳам бериш, аёлларни том маънода янги, демократик тамойилларга асосланган фуқаролик жамиятининг тенг ҳуқуқли бунёдкорига айлантириш йўлида инсоният маънавияти ҳазинасига, аниқроғи, Ғарбдаги хотин-қизлар ҳаракати туфайли гендер тушунчаси кириб келди.

Гендер тафовут ва аёлларнинг олий таълим оlishидаги тўсиқлар ота-она томонидан қизлари узоқ муддат уйдан йироқда ўқишини истамасликлари билан ҳам боғлиқдир. Олий ўқув юртинларининг учдан икки қисми эса асосан учта ҳудудда жойлашган (Тошкент шаҳри, Самарқанд ва Андижон вилоятлари), жумладан, деярли ярми Тошкентда. Бу эса нафақат таҳсил олишга кўп харажатлар сарфланиши, балки доимий турар-жойидан узоқда истиқомат қилиши туфайли ёшларнинг олий таълим олишидаги имкониятларини камайтиради.

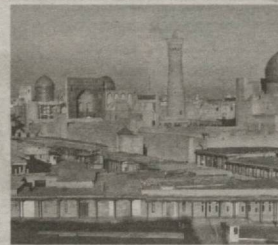
А. ҒАНИЕВ, Наманган вилояти тарихи ва маданияти давлат музейи бўлим мудир

Пилот лойиҳа
Тарихий обиданинг нухаси яратилади

Бутун дунёнинг барча давлатларида тарихий ёдгорликларни рақамлаштириш ишлари кенг миқёсда олиб борилмоқда. Корея Республикасидаги "New Layer" компанияси ва қатор етакчи корхоналар иштирокида 3D технологиялари ва географик маълумотлар ёрдамида Ўзбекистоннинг маданий мерос объектларини рақамлаштириш лойиҳасини амалга ошириш масаласи муҳокама қилинган эди. Ўзбекистон ҳукумати томонидан миллий маданий мерос объектларини сақлаш

бўйича амалга оширилаётган тизимли сиёсатдан келиб чиқиб, ушбу йўналишдаги фаолиятга замонавий информацион технологияларни тағбиқ қилиш катта истиқболга эга экани ҳисобга олиниб, "New Layer" ва "EGIS" компанияси Ўзбекистон билан ҳамкорликнинг дастлабки босқичида Бухоро шаҳридаги тарихий обидалардан бири бўлган Сомониёлар мақбарасининг рақамли нухасини яратиш бўйича пилот лойиҳани муваффақиятли амалга оширишни режалаштирган.

Лойиҳани амалга ошириш учун Корея Республикаси ҳукумати томонидан 150 минг доллар миқдорда грант маблағи ажратиш мўлжалланган. Учрашувда Кореянинг "New Layer" ва "EGIS" компаниялари ҳамда Бухоро вилояти ҳокимлиги ва Бухоро вилояти маданий мерос бошқармаси ўртасида ўзаро англашув меморандуми имзоланди.
Бухоро вилояти маданий мерос бошқармаси матбуот хизмати

Аждодларимиз

Самарқандни обод қилган Ялангтўш Баҳодир

Буюк Амир Темур ва Мирзо Улугбеклардан кейинги Ўрта Осиёдаги хонликлар даврида Самарқанд Бухоро хонлигига қарар эди. Бироқ Ялангтўш Баҳодир Самарқандни мустақил тарзда бошқариш шарафига эга бўлиб, ҳоким сифатида эркин ҳаракат қилган.

Ялангтўш даврида Самарқанднинг аввали жоме масжиди ва мадрасаси, яъни Амир Темурнинг жоме масжиди ва Биби-хоним мадрасаси бузилган бўлиб, шаҳар аҳолиси шундай масжид ва мадрасаларга муҳтож эди. Бунинг устига ўша даврда Регистон майдонида Мирзо Улугбек курдирган мадраса ҳам таъмирталаб, Мирзои карвонсаройи хароба ҳолида, Муқатта масжиди ва Улугбек хонақоси эса буткул йўқ бўлиб кетиб, уларнинг ўрнида ва ҳозирги Регистон майдонида шаҳар бозори жойлашган эди. Ялангтўш ушбу майдонни обод қўришига келтириш мақсадида шаҳар аҳолисининг эҳтиёжларидан келиб чиқиб, Улугбек карвонсаройининг сақланиб қолган қисми ва пойдеворларига ўзгартиришлар киритди.

"Битта бино таркибида иккита иморат: жоме масжиди ва мадраса бунёд этади (1641-1646 йил). Масжид иморати қубла тарафга, мадраса эса унинг шарқ тарафига қаратиб, аввалги карвонсарой пойдеворлари устига қурилади. Масжид биносининг бош гўмбазини шифтига ишланган нақшларга тилла суви югуртирилиб зарҳалланади (1660 й) ва шу боисдан ушбу бино "Тиллақори масжид мадрасаси" деб номланади. Масжид хонақосининг гўмбазини устивон билан банд қўтарилиб, ўша давр Самарқанд гўмбазлари сафидан муносиб ўрин олади, Регистон майдонида эса у ягоналиги билан ажралиб туради. Таъкидлаш жоизки, ўша даврлар Ислом дунёси масжидларида банд қўтарилган гўмбазлар масжидларнинг "жамоли" ҳисобланган (А.Уролов).

Регистонда Мирзо Улугбек даврида қурилган хонақоҳ ўрнига эса Ялангтўш томонидан "Шердор" мадрасаси (1619-1636 йй.) бунёд этилади. Иншоот ўзининг бош тарзи билан Улугбек мадрасасига муқобил, яъни унинг қарамқаршисиде, ўртада майдон қолдирилиб, бир умумий бўйлама ўқда жойлаштирилибди. Тиллақори масжид-мадрасаси тарзининг ўқи эса унга перпендикуляр ўтказилган. Хар иккала бинонинг бандлиги Улугбек мадрасасига қиёсланиб, икки қаватли қилиб қурилади. Натижада ушбу учта алоҳида қурилган иморатлар ўша майдон атрофида ўзаро муайян бир меъморий тартиб асосида жойлаштирилиб, Регистон

ансамблини ҳосил қилади.

Бу ансамбл ўша давр Ўрта Осиё шаҳар-созлиги ва меъморчилик санъатининг энг олий даражадаги кўринишида, ҳозирги тил билан айтганда, инновацион композицияси тарзида шаклланади. Унга қадар ҳам Ўрта Осиё ўрта асрлар ансамблсозлик санъатида "жуфт" ва "қўш" ансамбллари деб номланган мажмуалар юзага келган. Ҳозирги адабиётларда Регистон ансамбли бир неча биноларнинг ягона майдон атрофида шакллантирилгани сабабли меъморий тилда "майдонча ансамбли" деб аталади.

Мазкур ансамбл ўз даврида тенги йўқ эди. Хатто Ўрта Осиё шаҳарсозлиги бўйича ҳозирда ҳам беқийсидир. У шу қадар жозибали, шу қадар гўзалки, Регистон ансамблини ташкил этган биноларнинг меъморий тузилишидаги маҳобати, гўзаллиги ва жозибадорлиги ҳар қандай сайёҳ (томошабинни) лол қолдиради. Нима учун? Айрим томошабинлар ансамбл биноларининг маҳобатию салолатига қойил қолсалар, бошқалари уларнинг мунаққашлигига тан беради. Тўғри, ҳақиқатан, бу ерда бинолар маҳобатли ва мунаққашдир. Бироқ Ўрта Осиёнинг бошқа тарихий шаҳарларида ҳам маҳобатли ва мунаққаш бинолар ҳам эмас-ку, нега Регистон ўзгача? ! Бу ерда гап бошқа жиҳатда!

Гап ушбу иморатлар архитектурасининг ўзаро мажмуавий уйғунлашиб, меъморий ғоя ва услуб билан жойлаштирилганлигидадир. Бундай услубни Амир Темур ва Мирзо Улугбек даври шаҳарсозлиқ санъатининг узвий давоми десак тўғри бўлади. Бироқ юқорида айтганимиздек, у Ўрта Осиё шаҳарсозлиқ санъатида Баҳодир Ялангтўш

давридаги кўринишидек яратилмаган эди. Ялангтўш ўз даври меъморлари ва шаҳарсоз усталарининг юксак ғоявий имкониятларини тўғри тушуниб, уларнинг озу-умидларини рўёбга чиқаришга яхши шароит яратиб беради, рағбатлантиради. Бундай улкан шаҳарсозлик ансамблини Амур Темурнинг Шаҳрисабздаги "Оқсарой"и ансамблидан кейин Ўрта Осиё меъморчилиги тарихида учратмайсиз.

Регистон ансамблини ташкил қилган ҳар бир бинога майдон ичидан туриб қарар эканмиз, уларда яширинган сирасорларни илғаймиз. Бинолар пештоқи ва қанотларидаги қисмлар, бурчлардаги адлқомат миноралар, ритм билан жойлашган равоқлар, тарзлардаги гўзал нақшу нигорлар – буларнинг барчаси ўзаро бир-бирига ва айни пайтда ахлит иморат тарзига шаклан мутаносиб (пропорционал), ҳажман ва мазмунан симметрик, меъморий ҳамоханг ва уйғундир. Мазкур ансамблини ташкил қилувчи ҳар бир иморатнинг гўзаллик сири ҳам айнан ана шунда! Тиллақори масжид-мадрасасидаги гўмбаз ва унинг ўлчамлари иморатнинг мадрасаси қисмига нисбатан ассиметрик жойлашган бўлса-да, ушбу меъморий муносабат ансамблининг қолган иморатлари билан контраст муносабатга кириб, гўзал яхлитликни шакллантириш имконини берган. Ушбу ансамбл кейинчалик нафақат Мовароуннаҳрда, балки бутун Марказий Осиё мамлакатлари шаҳарсозлигида ҳам намуна тарзида хизмат қилди. Регистон ансамблига ўхшаш меъморий ансамбллар кейинчалик Ўрта Шарқнинг бошқа шаҳарлари (Ҳирот, Агра, Дехлида) ҳам шаклланади.

Хулоса қилиб айтишимиз мумкинки, Ялангтўш Баҳодир даврида Самарқанд архитектураси ва шаҳарсозлигидаги ўзгаришлар Амир Темур ва Мирзо Улугбеклар давридаги ривожланишлардан ўзининг сифат даражаси ва ғоявий яхлитлиги билан сира ҳам кам бўлмади, аксинча айнан ансамблсозлик санъати жиҳатидан улардан ўзиб кетди ва янги ғоявий ечимлар юзага келди!

Хуршида ФАЙЗУЛЛАЕВА,
Регистон мажмуаси
гид-экскурсоводи

Эълон!

«TOSHKENT UNIVERSAL AUCTIONS SAVDO» МЧЖ

2021 йил 27 июль куни бошлангич нархи босқичма-босқич ўсиб бориш тартибидagi очик аукцион савдоларини ўтказлади!

Аукцион савдоларига Тошкент ш., Чилонзор тумани, Бунёдкор шох кўчаси, 50-уйда жойлашган Тошкент шаҳар Чилонзор тумани ҳокимияти балансидаги 2008й. и/ч, д/р 01/177BAA, бошлангич нархи 9 326 400,72 сўм бўлган "NEXIA DONC" русумли; Тошкент ш., Миробод тумани, Бухоро кўчаси, 24-уйда жойлашган Ўзбекистон қасаба уюшмалари Федерациясининг Тошкент шаҳар Кенгаши балансидаги 2006й. и/ч, д/р 01/944VBA, бошлангич нархи 31 091 000,00 сўм бўлган "НЕКСИЯ" русумли автотранспорт воситалари қўйилади.

Талабгорлардан буюртманомаларни қабул қилиш, расмий иш кунларида мазкур эълон чиққан кундан бошланади ва савдо кунидан 3 (уч) кун аввал соат 18:00да тўхтатилади.

Савдоларда қатнашиш учун бошлангич нархнинг камида 20 фоизи миқдоридagi закат пули "TOSHKENT UNIVERSAL AUCTIONS SAVDO" МЧЖнинг АТИБ "Ипотекабанк" Шайхонтоҳур филиалидаги ФА:00425, СТИР:302071274, 2020 8000 7049 2931 8001 ҳисоб рақамига тўланади.

Савдо ғолиби, савдо кунидан бошлаб йигирма кун мудат ичида олди-сотди шартномасини имзолаши ҳамда тўланган закат пули миқдори сооти олиш тўлови миқдорининг 15 фоизидан камини ташкил этган тақдирда, фарқ қилаётган сумман шартнома тузилгунга қадар закат тўланган ҳисоб рақамига тўлаб бериши шарт, шунингдек, Ўзбекистон қасаба уюшмалари Федерацияси Тошкент шаҳар Кенгашининг автотранспорт воситаси бўйича савдо ғолибига савдо ташкилотчи учун объект сотилиш нархидан тўланадиган 5 (беш)% миқдоридagi комиссиясн тўлови алоҳида қоплаб бериш мажбуриятлари юклатилади.

Мазкур объектлар юқорида белгиланган савдо кунида сотилмаган тақдирда, улар бўйича такрорий аукцион савдолари, улар сотилгунга қадар навбатдаги хафталарнинг хар сешанба кунлари ўтказилади. Ушбу объектларга қизиқиш билдирган талабгорлар уларнинг ҳолати билан сотувчи ташкилотларнинг юқорида кўрсатиб ўтилган манзилларига бориб танишишлари мумкин.

Аукцион савдолари соат 15:00да бошланади ва қуйида кўрсатилган манзилда бўлиб ўтади:

Тошкент шаҳри, Миробод тумани, Амир Темур шох кўчаси, 14-уй, 8-хона.

Мурожаат учун алоқа воситалари: телефон: (71) 209-23-41; телефакс: (71) 209-23-41, электрон почта: TUAS_MCHJ@mail.ru.

Шунингдек, "TOSHKENT UNIVERSAL AUCTIONS SAVDO" МЧЖ томонидан 2021 йил 25 май куни ўтказилган очик аукцион савдоси натижаларига кўра, Ўзбекистон ёшлар иттифоқи Марказий Кенгаши балансидаги д/р 01/346HAA бўлган "NEXIA" – 28 100 000 сўмга; "LOYIHALAR BOSHQARUVI MARKAZI" ННТ балансидаги д/р 01/606MBA бўлган "НЕКСИЯ" – 21 750 000 сўмга; Марказий авария-диспетчерлиги хизмати корхонаси балансидаги д/р 01/667PGA бўлган "GAZ-3102" – 7 000 000 сўмга; д/р 01/2527BA бўлган "TA3-3102" – 9 300 000 сўмга; д/р 01/941VFA бўлган "GAZ-3110" – 8 600 000 сўмга; д/р 01/632PGA бўлган "NEXIA" – 7 000 000 сўмга; д/р 01/614BCA бўлган "ДАМАС" – 7 000 000 сўмга; д/р 01/365BCA бўлган "CA3-3507" – 9 100 000 сўмга; д/р 01/325BCA бўлган "ТАЗСА3-3507" – 9 100 000 сўмга; д/р 01/322BCA бўлган "ДЭУКС-1256М" русумли автокран – 76 500 000 сўмга сотилганлиги маълум қилинади.

Гувоҳнома № 005357

Анъанавий фестивал

Ибрatли ҳаёт йўли

19 июнь куни Куvasой шаҳар маданият бўлими тасарруфидаги марказий маданият марказида Фарғона вилоятида яшаб, ижод қилган, Ўзбек муомтоз санъатининг олтин меросига айланган, миллий musiқа ва ижрочилик санъатининг буюк намояндаси, “Ўзбекистон булбули”, Ўзбекистон халқ артисти, профессор Таваккал Қодировнинг 95 йиллиги муносабати билан “Таваккал Қодиров ҳаёт йўли – ёшлар учун ибрat” анъанавий фес-

тивали доирасида маданият ва санъат йўналишидаги кўрик-танлов ўтказилди. Тадбирдан кўзланган мақсад ёш истеъдодларни кўллаб-қувватлаш, миллий кўшиқчилик санъатини юксак даражага кўтариб, дунё миқёсига олиб чиқиш, иқтидорлиларни рағбатлантириш ҳамда уларнинг ижодини кенг тарғиб этишдир. Кўрик-танловда санъатга ихлоси баланд, бир неча йиллардан буён шаҳар аҳолисига беминнат хизмат кўрсатиб

келаётган ёш хаваскорлар Достонбек Мирзааҳмедов, марказ ходими Шарифахон Солиева, Муродил Раҳмонов, Мафтуна Кусяк, Нилуфар Мухсиновалар фаол катнашдилар. Танловнинг Куvasой шаҳар босқичида Муродилжон Раҳмонов, Лайлохон Ҳалиловалар голиб деб топилиб, вилоят босқичига йўланмани кўлга киритишди. **А.КОМИЛОВ, Н.МАҲМУДАЛИЕВА,** Маданият маркази ходимлари

Езги оромгоҳларда

Бахшилар овози янграмоқда

2021 йилнинг 15 июнь куни “Ичан-қалъа” давлат музей-қўриқхонасининг musiқа санъати ҳамда “Умрбоқий мерос” Ўзбекистон маданияти ва санъати тарғибот маркази Хоразм вилояти бўлими ташаббуси билан вилоят таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси қошидаги “Алпомиш” болалар оромгоҳида Ўзбекистон Республикаси халқ бахшиси Етмишбой Абдуллаев ва халфа кўшиқлар устаси Абдушариф Куръязов (Абш Халфа)лар билан ижодий учрашувлар бўлиб ўтди.

Уни musiқа санъати бўлими бошлиғи К.Аминов очар экан, болажонларни Бола бахши номи билан дунёга танилган шу сулола давомчиси Етмишбой Абдуллаевнинг ҳаёти ва ижоди билан таништирди.

“Умрбоқий мерос” маркази раҳбари эса бахшичилик санъатининг халқ орасида оммалашиб бораётгани ва бунинг негизда ҳукумат эътибори турганини таъкидлади. Бунга муҳтарам юртбошимиз Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан 2018 йилда 1 марта Сурхондарё вилояти Термиз шаҳрида бўлиб ўтган Халқаро бахшичилик санъати фестивалини мисол тариқасида келтирди. Марказ раҳбари, шунингдек, мазкур фестивалда шахсан ўзи ҳам хунармандчилик маҳсулотлари билан катнашиб, катта таассуротлар билан қайтганини сўзлаб берди.

Турли халқларнинг миллий ўзлиги, уларнинг тили ва ҳаёт тарзи, урф-одат ва анъаналарини ифода этувчи бахшичилик санъати умумбаشارий маданиятнинг узвий қисми сифатида барчамиз учун қадрли эканини давлат раҳбарининг ўзлари ҳам айтиб ўтдилар.

Шундай экан, бизнинг бош мақсадишимиз – иқтидорли ёшларни излаб топиш.

Бахшилар – нафақат ўтмишнинг акс садоси, балки бугунги куннинг ҳам жарандор овозидир. Халқ бахшиси куйлаган дostonларни болажонлар мириқиб тинглаши. Халфа кўшиқлари ҳам барчага бирдек ёкиб, ҳаммани рақсга чорлади. Иқтидорли болажонлар ўзлари қизиққан musiқа чолғуларини чалиб, маҳоратларини кўрсатишди ва фахрий ёрликларга эга бўлишди.

Учрашув сўнгида оромгоҳ директори Гулнора Раҳимова болажонлар қувончига қувонч қўшган шундай учрашувларни тез-тез ўтказиб туришни айтиб, ташкилотчиларга ўз миннатдорлигини билдирди.

М.АМИНОВА,

“Умрбоқий мерос” Ўзбекистон маданияти ва санъати Хоразм вилояти ҳудудий бўлими раҳбари

Шухратим, шоним

Яқинда Марғилон шаҳрида ЮНЕСКО ишлари бўйича Ўзбекистон миллий комиссияси, Корея Республикаси маданият мерос жамғармаси, Марказий Осиё тадқиқотлар халқаро институти ҳамда Республика “Хунарманд” уюшмаси ҳамкорлигида дўппидўзларнинг амалий машғулоти ташкил этилди. Мазкур лойиҳа замонавий мезонлар асосида дўппидўзликни ривожлантиришга қаратилган. Шунингдек, бу хунарнинг Фарғонада кенг тарқалган анъанавий мактаблари тажрибасини тарғиб этиш ҳам лойиҳадан кўзланган мақсадлардан биридир.

Ана шу тажриба алмашиш майдонида бўлган киши борки, беихтиёр “Дўппи тикдим ипақлари тиллодан...” дея хиргойи қилиши тайин. Биз ҳам бириридан гўзал, бетақор дўппиларни кўриб, ушбу хунар турининг ярашли тарихи хусусида тўхталишга жазм этдик. Тажрибали каштаўзларнинг моҳир кўллари билан яратилаётган дўппиларни чинакам санъат асари дейсан киши. Таъкидлаш жоизки, дўппи нафақат бош кийими, балки ўзбек халқи маданиятининг бир қисмидир. Бундан бир неча ўн йиллар аввал у Ўрта Осиёда асосий бош кийими ҳисобланган. Айтиш мумкинки, одамнинг бошидаги дўпписига қараб, қайси ҳудуддан эканлигини билса бўлади. Чунки ҳар бирининг нақш шакллари бир-биридан фарқланган. Шунингдек, дўппилар шартли равишда бир неча гуруҳларга бўлинган. Хусусан, Тошкент, Бухоро, Самарқанд, Фарғона, Хоразм, Қорақалпоқ, Қашқадарё ва Сурхондарё дўппилари бириридан нақш ва тикилиш услубида кўра ажралиб туради. Шуниси қизиқки, бугунги кунда ҳамма ҳам дўппи нақшида яширинган маъноларни билвермайдми. Лекин ҳар бир шакли ёки чизиқ ўз рамзий маъносига эга. Хозиргача халқ орасида дўппилар ҳақидаги афсона ва ривоятлар сақланиб келинади. Ривоятларга кўра, эркаклар дўпписининг юқори қисмидаги 4 та қалампир шакли уни кийган кишининг соғлигини тўрт томондан ҳамма қиларкан. Дўппи четидаги 16та гул эса – “Катта ва аҳил оила бўлинг” деган тилак белгиси экан.

Аёллар дўпписини безашда эса асосан гуллар, мевалар ва қушлар шакллари билан фойдаланилади. Гул нақшлари орасида атиргул, гулсафсар, чиннигул, лола, гултожиҳўроз, олма кабилар, мевалар орасида эса анор, олча, тилос, бодом ва қалампир тасвирларини кўллаш кенг тарқалган. Гуллар ичидаги жиҳатлар, қушлар безаклари эҳтиёткорлик билан ишланади. Асосан тустовуқ, хўроз ва булбул тасвирлари туширилади. Хунарманд аёлларнинг гўзалликка, муҳаммадликка интилиши улар меҳнатини энг юқори санъат даражасигача кўтарари.

Хуллас, ўзбек дўпписи безагининг барча элементлари – ранги, чизиқлари, расми муҳим маъно юклаган эга бўлиб, кўпгина ҳаёт ва ўлим, ёруғлик ва қоронғилик, ер ва осмон, яхшилик ва ёмонлик каби умумий тўшунчалар билан боғлиқ. Ўзбек хунармандлари қўлида яратилган дўппилар нафақат юртимизда, балки хорижий давлатларда ҳам жуда харидорғир. Дастлабки дўппилар ўткир учли қилиб, салла билан кийишга мўлжаллаб, четлари (хунармандлар тилида “кизаг” дейилади) кенг жиякли қилиб тайёрланган. 1920 йилдан эса уларнинг шакли ўзгарди. Энди хунармандлар тепаси думалоқ ёки мураккаб шаклга эга, гиззагидаги жияги интичалашган дўппиларни тикишмоқда.

Ўзбекистонда Чуст, Андижон, Тошкент, Самарқанд, Бухоро, Бойсун, Шахрисабз дўппилари машҳур. Шулардан Чуст дўпписи кўриниши жиҳатида бозқаларидан фарқланади. У тўқ яшил, шойи ёки сатиндан 4 каржи қилиб тайёрланиб, тепасининг ҳар бир каржида қалампирнуса ёки бодом, кизагининг ҳар бир каржида 4 тадан меҳроб (ярим доира) шаклида кашта билан сидирга қолаб, оқ ип ёки ипақда тикилади. Тайёр дўппининг тепаси кизагидан мурабба шаклида бўриб чиқади. Бошқаларининг тепаси

эса айлана шаклида бўлади. Шунингдек, Марғилон дўпписи сидирга қопланмай, Тошкентнинг духоба дўпписи сидирга бахмалдан, Бухоро дўпписи сидирга ёки гулли бахмалдан тайёрланади. Ироқи дўппи энг аввал Шахрисабзда кенг урф бўлиб, кейинчалик бошқа ҳудудларда ҳам тикиши ва кийиш урфга айланган. Унинг энг яхши намуналари Шахрисабз ва Китоб дўппидўзлари томонидан тайёрланади.

Тошкент ва Фарғона водийсида машҳур ироқи нуса дўппининг нақш мужассамоти ранг-баранг гулли новдалар, улар орасидаги яшил, кўк тусли қушчалар (булбуллар) шаклидан иборат. Пойтахт ироқи дўпписининг четлари тўқ ва оч қизил ипақларда “Раньо”, “Тули”, “Фарғона тонг отгунча” каби ёзувлар тикилган Самарқанд ва Сурхондарё вилоятларининг думалоқ, шакли пилтадўзи дўпписининг нақши содда гуллари марказга томон йўналган, қавиқ чоқлари эса қовурғали юзани ҳосил қилади. Бухоро зардўзи “Юлдуз”, “Товус” ва бошқа турдаги дўппилари бадий жиҳатдан юқори баҳоланади. Тошкентнинг тўрт каржи ўзаро ҳошия йўллари билан бўлинган, ҳар бир каржга ёрқин гуллаган новдалар тикилган дўпписи ва бошқалари жозибали қилиб тайёрланади. Қадимшунсларнинг аниқлашича, Марғилон дўпписи безакларидан акс этган қалампир нуса гуллари, тўли ой, кўзгунчоқ шаклларида фарзанд кутаётган ҳомиладор аёлнинг ҳусну малохати ўзига хос ибo-ҳаё билан тасвирланган.

Дўппи нафақат бош кийим, балки ўзбек миллий маданияти намуналаридан бири, дўппидўзлик эса асрлар оша шаклланиб, тараққий этиб келаётган қадимий хунар туридир. Хулоса ўрнида Ўзбекистон Қаҳрамони Эркин Воҳидов қасидасидаги қуйидаги битикларни келтиришни лозим топдик:

*Қайга борсам бошда дўппим,
Ҳоз юрарман гердайиб,
Шухратим- шоним буюк,
Ўзбегим, жон ўзбегим.*

Ш.АЗИЗОВА,

Фарғона вилояти тарихи ва маданияти давлат музейи мудири

<p>МАДАНИЯТ ОБУНА ИНДЕКСИ: 285</p>		<p>Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 10.04.2018 й. 0803 рақами билан давлат рўйхатидан ўтказилган.</p>	<p>Нашр учун масъул: Ш.Исроилова Навбатчи муҳаррир: С.Рихсиева Навбатчи: Н. Содиқова Адади - 8005 Буюртма - Г - 617 Сотувда келишилган нархда Қоғоз бичими А-3, Ҳажми 2 босма табоқ</p>	<p>Газета “Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41. Босмахонага топшириш вақти - 23.00 Топширилди - 22.30 1 2 3 4 6</p>
<p>МУАССИС: “Dildosh media” МЧЖ, ҳамкор: Ўзбекистон Республикаси Маданият вазири</p>	<p>Бош муҳаррир Дилбоҳор Худойбердиева Таҳририят манзили: 100029, Тошкент шаҳри, Тарас Шевченко кўчаси, 1. Тел.: Факс: (371)-256-04-54</p>	<p>Таҳририятга келган қўлёзмалар қайтарилмайди ва ёзма жавоб берилмайди. Мақолада келтирилган факт ва асосларга муаллиф жавобгар, унинг фикри таҳририят фикридан фарқлиниши мумкин. “Маданият” материалларидан фойдаланилганда манба кўрсатилиши шарт.</p>		
<p>Газета ҳафтанинг пайшанба куни чоп этилади.</p>				